

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

Gemeente: Amersfoort
Plaats: Amersfoort
Provincie: Utrecht

DE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR

EN

DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Overwegende, dat de concentrische uitleg kenmerkend is voor de binnenstad van Amersfoort en dat daarbij de vroegere stadsversterkingen ter plaatse van de Muurhuizen en de singel daarlangs op zeer bijzondere wijze in de binnenstad zijn opgenomen;

dat de ruimtelijke opbouw verder wordt bepaald door enkele interlokale wegen en door het riviertje De Eem;

dat de oudste kern en de uitbreiding door deze elementen hecht met elkaar verbonden zijn;

dat de ruimtelijke ontwikkeling grotendeels binnen de structuur en schaal van de middeleeuwse stad heeft plaatsgevonden;

dat het bebouwingsbeeld in grote delen van de binnenstad nog zeer samenhangend en waardevol is;

dat het gebied mitsdien een beeld oplevert, dat van algemeen belang is vanwege de schoonheid en het karakter ervan;

Gelet op artikel 20 van de Monumentenwet;

Gehoord de Monumentenraad, de raad van de gemeente Amersfoort, Gedeputeerde Staten van Utrecht en de Rijksplanologische Commissie;

B E S L U I T E N :

Het gebied in de gemeente Amersfoort, zoals is aangegeven op de bij deze beschikking behorende tekening nr. 023 en zoals omschreven in de toelichting bij deze beschikking, aan te wijzen als stadsgezicht in de zin van artikel 20 van de Monumentenwet.

Beschikking van: 7 mei 1984

Ministeries van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Afdeling: MMA/MO
Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,
drs. F. J. L. van Dulm

Datum van inschrijving: 1 november 1984

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

Gemeente: Amersfoort

Plaats: Amersfoort

Provincie: Utrecht

Van deze beschikking, waarvan mededeling zal worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant, zal afschrift worden gezonden aan de Monumentenraad, de raad van de gemeente Amersfoort, Gedeputeerde Staten van Utrecht en de Rijksplanologische Commissie.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,

(mr. drs. L.C. Brinkman).

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

(dr. P. Winsemius)

Beschikking van: 7 mei 1984
Ministeries van Welzijn, Volksgezondheid
en Cultuur en Volkshuisvesting
Afdeling: Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer
Nr.: MMA/MO
11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
drs. F. J. L. van Dulm

Datum van inschrijving: 1 november 1984

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Het beschermde stadsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekening nr. 023) door een stippellijn omgrensde gebied.

Inleiding

Het beschermde stadsgezicht Amersfoort omvat het grootste deel van de oude Amersfoortse binnenstad. De ontwikkeling van Amersfoort tot stad in de dertiende eeuw hangt samen met de ontginning van de Gelderse Vallei, waarvoor Amersfoort de marktplaats wordt. In de plattegrond van de stad uit zich dat in de brede, dichtbebouwde Langestraat, waarlangs een aantal marktpleinen ontstaat en waarop het stratenpatroon gericht is.

De stad groeit uit tot een belangrijk regionaal centrum en heeft die functie tot op de dag van vandaag behouden.

Kenmerkend voor de Amersfoortse binnenstad is de concentrische uitleg, waarbij de vroegere stadsversterkingen ter plaatse van de Muurhuizen 1) en de singel daarlangs op zeer bijzondere wijze in de binnenstad zijn opgenomen. De ruimtelijke opbouw wordt verder bepaald door enkel interlokale wegen en door het riviertje De Eem, waaraan de stad haar naam ontleent. De oudste kern en de uitbreiding zijn door deze elementen hecht met elkaar verbonden. De ruimtelijke ontwikkeling heeft grotendeels binnen de structuur en schaal van de middeleeuwse stad plaatsgevonden. Het bebouwingsbeeld in grote delen van de binnenstad is zeer samenhangend en waardevol. Het zijn deze kenmerken en kwaliteiten die de hoofdmotieven vormen voor de aanwijzing van de binnenstad van Amersfoort tot beschermd stadsgezicht.

Ontstaan en ontwikkeling

Het oudste stadsgebied in Amersfoort wordt gemarkeerd door de huidige singels, inclusief het gedempte gedeelte dat nu 't Zand heet. Als Amersfoort in 1259 stadsrecht krijgt, wordt dit gebied al omgeven door een aarden wal, die omstreeks 1300 vervangen wordt door een stenen muur. In 1380 wordt de stad rondom vergroot. De uitbreiding wordt omgeven door een nieuwe singel. De bouw van een nieuwe stadsmuur wordt pas in 1450 voltooid. Het oudste stadsgebied en de uitbreiding vormen samen de Amersfoortse binnenstad en worden tegenwoordig aangeduid als kern en schil. Buiten de binnenstad komt tot ver in de negentiende eeuw slechts in zeer beperkte omvang bebouwing voor. Met name na 1900 is sprake van een sterke stedelijke groei, waarbij de binnenstad centrum wordt van een veel groter bebouwd gebied.

- 1) In deze toelichting wordt met de Muurhuizen in het algemeen de gehele ring binnen de singels bedoelt, inclusief de Breestraat en de Krankeledenstraat.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stadsgezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

De oude kern van Amersfoort is gelegen aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug, in de tussende rug en de Veluwe gelegen Gelderse Vallei. Een aantal beken die vanaf de Veluwe hun weg zoeken in de vallei verenigen zich even ten zuiden van de stad tot één riviertje, De Eem, dat vandaar noordwaarts verder stroomt naar het IJsselmeer, de voormalige Zuiderzee. De feitelijke loop van het riviertje ten tijde van het ontstaan van de nederzetting is niet bekend.

Waarschijnlijk wordt die gemarkeerd door het stukje Kortegracht bij de Monnikendam, de Zuidsingel, de Weverssingel en het Havik, door een verdwenen bedding oostelijk van het Spui en door de oude Eem, waarvan de restanten nog niet zo lang geleden gedempt zijn. De Gelderse Vallei is een veengebied waarin hier en daar de zandige ondergrond opduikt. De hoogteverschillen in de binnenstad wekken de indruk, dat ook daar sprake is van enkele opduikingen in het terrein. Het beloop van de belangrijkste straten lijkt er mede door bepaald te worden. De vallei is tot de twaalfde eeuw een woest en betrekkelijk ontoegankelijk gebied. Alleen op zandopduikingen langs de beken komt soms al zeer vroeg bewoning voor.

Amersfoort ontwikkelt zich in de nabijheid van een voorde, een doorwaadbare plaats in het al eerdergenoemde riviertje. De plek van de voorde ziet men tegenwoordig ter plaatse van het Havik, mogelijk waar de Bloemendalsestraat die kruist. De Bloemendalsestraat verbindt de jonge nederzetting met enkele noordelijk ervan gelegen gehuchten in de voormalige gemeente Hoogland. Juist de verbinding met deze hoger gelegen gehuchten in de vroegste ontwikkelingsfase van Amersfoort zou dan de plaatsnaam, voorde in de Eem, hebben bepaald. De ontwikkeling van de stad hangt samen met de ontginning van de Gelderse Vallei in de twaalfde eeuw.

Door deze ontginning ontstaan oostelijk van Amersfoort nieuwe landbouwgebieden. Voor de ontsluiting daarvan komt een nieuwe route tot stand, de as Langestraat-Kamp, en ontstaat tevens een nieuwe oversteekplaats over de rivier. Vermoedelijk wordt de nieuwe route al snel van groot belang voor de verbinding tussen het reeds bewoonde Utrechtse gebied en het nieuw gekoloniseerde land en wordt de nederzetting bij de voorde het agrarisch marktcentrum voor deze pas ontgonnen gronden. De Bloemendalsestraat wordt door de nieuwe route overvleugeld en de nederzetting oriënteert zich uiteindelijk in hoofdzaak op deze nieuwe as.

De voorspoedige ontwikkeling van de stad in de dertiende en de veertiende eeuw, die uiteindelijk noopt tot het vergroten van het stedelijk grondgebied in 1380, vindt zijn oorsprong in de belangrijke functie als marktplaats voor de omgeving.

Door de eeuwen heen is deze functie de basis gebleven voor de stedelijke economie. Daarnaast zijn in de loop der eeuwen ook de bierproductie, de textielnijverheid, de tabakscultuur en -handel en de functie als rust- en pleisterplaats aan doorgaande routes van belang geweest voor de stad. De bierproductie is hoofdzakelijk vóór de zeventiende eeuw van belang, daarna begint de productie terug te lopen.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

De textielnijverheid speelt van de vijftiende tot het begin van de achttiende eeuw, wanneer het Twentse platteland ontdekt wordt als goedkope plaats voor textielfabricage, een rol in de stedelijke economie. De tabakshandel bloeit van ongeveer 1615 tot het midden van de achttiende eeuw, met nog enkele oplevingen daarna.

Het belang van een doorgaande route door Amersfoort is wellicht na de ontginning van de Gelderse Vallei ontstaan, maar kan voor de stad eerst in de zeventiende eeuw worden aangetoond. De bescheiden functies hebben over het algemeen geen eigen ruimtelijke ontwikkelingen tot gevolg gehad en hebben niet geleid tot aantoonbare veranderingen in de ruimtelijke structuur van de stad. De marktfunctie vormt daarop een uitzondering. In de loop der eeuwen is op een aantal plaatsen in de stad ruimte gemaakt voor een nieuw marktplein. Ook de verbetering van de bereikbaarheid van de stad over water door het graven van het Spui en de Nieuwe Eem in de tweede helft van de dertiende of in het begin van de veertiende eeuw kan waarschijnlijk in dit verband genoemd worden.

De ontwikkeling van de stad wordt mede gestimuleerd door de Utrechtse bisschop, in een poging de plaats een centrale positie in het omringende gebied te geven en aldus de Stichtse invloed in de streek veilig te stellen. De in elk geval van voor 1200 daterende vestiging van een bisschoppelijke hof te Amersfoort, de kerkelijke verzelfstandiging van de nederzetting in de loop van de dertiende eeuw en de verheffing tot stad in 1259 hangen daarmee samen. De toenemende betekenis van de jonge stad blijkt uit het feit dat de Heren van Amersfoort in 1317 de hof verlaten waarbij de jurisdictie binnen de stad geheel aan het stadsbestuur komt, en uit de verheffing van de Sint Joriskerk tot kapittelkerk in 1337, waarbij het hofterrein ter beschikking komt voor de vestiging van kanunniken. Het terrein wordt daarmee onttrokken aan het stedelijk rechtsgebied en wordt immuniteit.

De stad in 1560: de kaart van Jacob van Deventer

Het oudste bekende kaartbeeld van de stad is de plattegrond die Jacob van Deventer omstreeks 1560 heeft vervaardigd. De ruimtelijke ontwikkeling van de stad tot dat tijdstip is er in hoofdlijnen op af te lezen. De stad wordt geheel omsloten door de tweede ommuring en een dubbele gracht. Het gebied binnen de eerste ommuring is vrij intensief bebouwd. Alleen aan de oostzijde komt tussen Langestraat en Muurhuizen nog een groot open gebied voor. In de nieuwe uitleg is de bebouwing geconcentreerd rond de oude wegen naar de stad en het nieuw gegraven Spui. Daartussen liggen nog grote, open terreinen.

Hoofdelementen in de kern van de stad zijn de Langestraat en een haaks daarop gelegen gracht, de Kortegracht-Langegracht, die gezien het weinig strakke beloop ervan vermoedelijk in een vroeg stadium van de stedelijke ontwikkeling is gegraven.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer
Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F.J.L. van Dülm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in
AMERSFOORT Gemeente: Amersfoort

De bocht in de Langegracht hangt mogelijk samen met de aanwezigheid van een prestedelijk element in de stadsplattegrond, een pad of een belangrijke verkavelingslijn, ter plaatse van de Lieve Vrouwestraat-Scherbierstraat-Kleine Haag en verder doorlopend buiten de oude stad. De gracht is gelegen in een natuurlijke laagte tussen twee opduikingen.

Het centrale gedeelte van de stad wordt gevormd door de wijk Krommestraat. Hier liggen de Hof, de haven en de kerk met de immuniteit en hier is het lokale bestuur gevestigd. De Hof moet gezien worden als het oudste marktplein in de stad, en is niet de plaats, waar de bisschoppelijke hof heeft gelegen. Op de Hof is het stadhuis getekend waar het stadsbestuur sinds 1536 zetelt. De begrenzing van de Hof aan de zijde van de Langestraat en de Krommestraat valt op door rechtlijnigheid. Aan de andere zijden ontbreekt een dergelijke strakke opzet. Dit gebrek aan samenhang en de ongebruikelijke aansluiting van de Lavendelstraat op de Hof doet een oudere en onbekende pleinvorm vermoeden. In de wijk liggen enkele straten die aanvankelijk als waterloop gefungeerd hebben, de Vijver en de Lavendelstraat. Over de betekenis en datering daarvan is niets bekend. Ook de omvang van het terrein van de immuniteit is onbekend. In elk geval behoren de terreinen ter weerszijden van de Papenhofstede en de Appelmarkt ertoe. De Groenmarkt vormt het kerkhof bij de Sint Joriskerk. Het Havik is het enige gedeelte van het rivierviertel waarbij Amersfoort ontstaan is, dat direct in de stad is opgenomen.

De betekenis van de al vroeg aanwezige bedrijvigheid ter weerszijden wordt erdoor geïllustreerd. De erven aan de westzijde van de Krommestraat grenzen direct aan de Langegracht, waardoor zij over water bereikbaar zijn en een gunstige vestigingsplaats bieden voor handel en bedrijf.

Het gedeelte van de kern tussen Langestraat, Kortegracht en Muurhuizen, is de stadswijk de Maat, wat weiland of hoiland betekent. De structuur van deze wijk is eenvoudig en is geënt op de Langestraat. Alleen aan de zijde van de Kortegracht zijn in de loop van de tijd haaks op de Langestraat enige straatjes aangelegd. In het noordoostelijk deel van de wijk lopen de percelen vanaf de Langestraat door tot aan het pad langs de stadsmuur. Illustratief voor de vanaf de Kortegracht afnemende dichtheid van de wijk is, dat alleen tussen de Kortegracht en de daarachter gelegen straat enkele dwarssteegjes zijn ontstaan en dat de het verst van de Kortegracht gelegen straat Nieuwstraat heet. Het stadsdeel ten westen van de gracht ontleent zijn naam aan de natuurlijke laagte waarin ook de gracht gegraven is en heet de Breul, wat zoveel betekent als moeras. De verkaveling van dit stadsdeel is eenvoudig en wordt bepaald door de Lieve Vrouwestraat-Scherbierstraat, de gracht en het destijds Breulstraat genaamde westelijke gedeelte van de Langestraat. Een belangrijk element in de wijk is de Lieve Vrouwekerk, die tussen 1450 en 1500 gebouwd is. De kerkbouw hangt samen met de functie van Amersfoort als bedevaartsoord, waar zieken genezing trachten te vinden, volgens de overlevering tengevolge van een Mariawonder in 1444. De naam Krankeledenstraat herinnert daar nog aan.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in
AMERSFOORT Gemeente: Amersfoort

De toren die bij de kerk gebouwd wordt is één der voornaamste gotische torens in ons land en domineert met zijn bijna 100 meter hoogte stad en omgeving.

De aanzienlijke terreinwinst die bij de uitbreiding van de stad omstreeks 1380 verkregen is, is niet gelijkmatig rond de stad verdeeld. Aan de noord-oostzijde, waar in het verlengde van de Langestraat de Kamp is gelegen, is een groot gebied bij de stad getrokken. Al aanwezige voorstedelijke bebouwing, bestaande agrarische bewoning of een natuurlijke terreingesteldheid kunnen daar de reden voor zijn. Aan de zuidoostzijde is de nieuwe stadsvest op tamelijk korte afstand van de oude gelegd. Het ontbreken van belangrijke wegen of havenactiviteiten aan deze zijde van de stad en de ongeschiktheid van de drassige beekoevers ter plaatse als vestigingsplek zullen de geringe uitbreiding van het stedelijk territoir hier hebben veroorzaakt.

De ruimtelijke structuur van de uitleg kan niet erg dicht genoemd worden en is vooral op die van het oude stadsdeel gebaseerd.

Hoofdelementen zijn de verlengden van de hoofdelementen uit de oude stad, de Utrechtse- en de Arnhemsestraat, de Kamp, de Bloemendalsestraat en het Spui. Tussen de straten en de rivier liggen grote, weinig intensief verkavelde stadsgedeelten. De daar gelegen straten geven, voor zover een oude naam onderdeel uitmaakt van de straatnaam, de indruk te stammen uit de prestedelijke agrarische situatie rond de stad van voor 1380.

De Teut, Pothstraat, Coninkstraat en Grote Haag kunnen daartoe behoren. De Hellestraat en de langs de Westsingel lopende Hellegracht zijn in elk geval op te vatten als prestedelijke elementen.

Op de nieuw binnen de stad getrokken terreinen vestigt zich een groot aantal kloosters, de meest gelijk met of kort na de stadsuitleg, enkele enige decennia na de voltooiing van de stadsmuur. De vestigingsplaatsen liggen in de gebieden tussen de hoofdwegen met een concentratie aan de zuidoostzijde, waar de smalle strook nieuw ingesloten grond aan het eind van de vijftiende eeuw bijna geheel door kloosterterreinen in beslag wordt genomen.

De ommuring rond het oudste deel van de stad is op de Kamper binnenpoort, een muurtoren en een enkel muurrestant na verdwenen. In 1501 geeft de stedelijke overheid toestemming de terreinen tussen de oude stadsmuur en de daarbuiten gelegen singel te bebouwen. Langs de muurhuizen verschijnen dan in strakke rij aanzienlijke woonhuizen, die in tegenstelling tot de meeste woonhuizen in de oude stad breed en ondiep zijn. De voorgevels worden opgetrokken op de fundering van de oude stadsmuur. Na verloop van tijd wordt een aantal huizen uitgebreid met een ondiepe voorbouw aan de straatzijde waarin vaak verkeersruimten worden gesitueerd. De stedelijke overheid verbiedt op een gegeven moment verdere uitbreidingen aan de straatzijde, maar accepteert de al aanwezige bouwsels. In de tijd dat Jacob van Deventer zijn kaart maakte, moeten de voorgevels nog strak in de rij hebben gestaan. De muurhuizen staan dan wel al bijna aaneengesloten rond de oude kern. Opvallend is, dat tussen de Scherbierstraat en de Langestraat niet alleen de huizenreeks onderbroken is, maar ook de straat zich niet voortzet. Mogelijk is dat te verklaren uit de overheersende betekenis van de Langestraat en de aanwezigheid van de Scherbierstraat als verbindingselement.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

De erven aan de binnenzijde van de Muurhuizen behouden hun secundaire karakter, de woonfunctie blijft er van ondergeschikt belang. Door aanslibbing en aanplemping ontstaat aan de gracht een strook grond waarop tuinen worden aangelegd. Op een aantal plaatsen over de gracht zijn nieuwe bruggen aangelegd. Ook langs de buitenzijde van de singel heeft zich bebouwing ontwikkeld, behalve aan de zuidwest- en westzijde, waar de aanwezigheid van de Hellegracht dat verhindert en waar de achtererven van de bebouwing aan de Hellestraat zich tot de Hellegracht uitstrekken.

Het gebied buiten de stad is nog geheel onbebouwd. Alleen aan de zuidwestzijde van de stad, waar de Utrechtsestraat en de Arnhemsestraat de stad verlaten, komt een groot aantal molens voor. Buiten de Bloemendalse buitenpoort en aan de zuidostrand van de stad langs de beekoevers zijn tuinen en boomgaarden weergegeven.

De stad in 1650: de kaart van Blaeu

Het beeld dat de omstreeks 1650 vervaardigde kaart van Blaeu van de stad geeft wijkt nauwelijks af van de een eeuw eerder getekende situatie. De bebouwingsdichtheid is nauwelijks groter geworden. Wel is de Hellegracht gedempt, maar van een aaneengesloten bebouwing langs de Westsingel is nog geen sprake. In de open gebieden langs de stadsrand is een groot aantal boerderijen en hooibergen weergegeven. De daar in 1560 aanwezige kloostercomplexen, die kort nadien door de Reformatie hun functie verloren hebben, bestaan nog steeds en zijn in het algemeen alleen van bestemming veranderd. Aangezien de zeer ruim bemeten uitleg van 1380/1450 tot ver in de negentiende eeuw voldoende ruimte biedt voor eventuele uitbreidingen, worden de kloosterterreinen daarvoor niet aangesproken en blijft voor deze gronden een enigszins aparte status bestaan.

De blijvende betekenis van de marktfunctie voor de stad blijkt uit het feit, dat aan de bestaande marktruimten sinds 1560 een aantal nieuwe is toegevoegd. Zo is door overkluizing van een gedeelte van de Kortegracht, vermoedelijk kort na 1560, de Vismarkt ontstaan. Als tengevolge van de Reformatie de immuniteit wordt opgeheven en dit gebied weer aan de stad komt, wordt op de achterterreinen van de Papenhofstede de Appelmarkt aangelegd.

Ook het kerkhof bij de Sint Joriskerk ter plaatse van de Groenmarkt, op de kaart van Van Deventer nog aanwezig, heeft in 1650 plaats gemaakt voor een plein.

In 1622 wordt op de hoek van de beide marktplainen de Waag gebouwd. Op de Hof is tegen de Sint Joriskerk de Boterbeurs getekend, die daar sinds 1608 staat. Kort na het verschijnen van de atlas van Blaeu, in 1655, wordt ook het voormalige kerkhof van het Sint Jansconvent tot marktplain getransformeerd en ontstaat de Beestenmarkt. Opvallend is dat alle dan bestaande marktplainen, de Varkensmarkt, de Vismarkt, de Hof, de Groenmarkt, de Appelmarkt en de Beestenmarkt, aan of in de directe nabijheid van de doorgaande route in de stad zijn gelegen wat de betekenis van deze route voor de stad benadrukt.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F.J.L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Tussen 1630 en 1640 wordt het gedeelte van de voormalige stadsvest ter plaatse van 't Zand gedempt. Door de aanleg van de Nieuweweg wordt 't Zand met het Havik verbonden. De bebouwing direct langs het Havik in het verlengde van de Krommestraat wordt afgebroken om plaats te maken voor de aanleg van een brug. Op last van de overheid wordt 't Zand beplant met notebomen, later van overheidswege vervangen door lindes. De demping van dit stuk gracht zal eerder uit oogpunt van overbodigheid zijn geschied dan uit oogpunt van terreinwinst. De ruimte heeft nooit een markt geherbergd en tot op de dag van vandaag zijn de achtererven van de muurhuizen aan 't Zand voor een groot deel onbebouwd gebleven of in beslag genomen door garages en opslagruimten van ondergeschikte betekenis.

De bebouwing buiten de wallen is wat uitgebreider dan een eeuw tevoren. Evenals toen zijn aan de zuidwestzijde molens aangegeven. Nieuw is de voorstedelijke ontwikkeling ter weerszijden van De Eem. Het tuinengebied aan de zuidoostzijde van de stad is wat vergroot.

De vestingwerken rond de stad zijn aan het einde van de zestiende eeuw gemoderniseerd. Op de kaart van Blaeu is de dubbele vestinggracht grotendeels vervangen door een bredere enkele gracht. Alleen aan de zuidzijde is de dubbele gracht gehandhaafd. Voor de Kamperbuitenpoort, de Bloemendalsepoort en ter hoogte van het Sint Pieters- of Bloklandsgasthuis zijn bemuurde bastions aangebracht. Langs de zuidzijde zijn buiten de singelgracht een viertal grote bastions met aarden buitentaluds aangegeven, die een nog niet voltooide aanleg suggereren. Tegen de binnenzijde van de stadsmuur is een aarden wal gelegd. Van een moderne zeventiende eeuwse stadsversterking kan echter niet gesproken worden. De geringe militaire betekenis komt uit in het feit, dat al in 1700 de westelijke flank van het bastion voor de Bloemendalse buitenpoort beschikbaar wordt gesteld voor inrichting tot Israëlitische begraafplaats.

Ontwikkelingen tot 1850: de kaart van Thomkins

De ontwikkeling van de stad na 1650 voltrekt zich tot het midden van de negentiende eeuw nagenoeg geheel binnen de bestaande ruimtelijke kaders. Het stratenpatroon blijft gedurende deze twee eeuwen ongewijzigd. De bebouwingsdichtheid en de bebouwingsstructuur ondergaan maar weinig veranderingen. Langs de Zuid- en Westsingel ontwikkelt zich geleidelijk een aaneengesloten bebouwing. Langs de straatjes in de open gebieden aan de stadsrand wordt de bebouwing wat intensiever, waarbij de hooibergen uit de stad verdwijnen en deels aan de noordrand van de stad tussen vestingmuur en gracht terecht komen. Vermoedelijk wordt ook het aantal boerderijen binnen de muren kleiner. Door de afbraak van een gedeelte van de vroegere kloosterbebouwing wordt plaatselijk de open ruimte vergroot. Achter de Sint Agathakapel leidt dat tot een blijvende vergroting van de tuinen langs de wal. Ter plaatse van het voormalige Sint Jansconvent wordt aanvankelijk een exercitieterrein ingericht.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stadsgezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Na 1830 wordt het terrein weer bebouwd met kazernes en stalgebouwen, die het grootste deel van het gebied tussen de stadsgracht en Achter de Kamp in beslag nemen.

In 1787 wordt de Lieve Vrouwekerk, die tijdelijk ingericht is als arsenaal, door een ontploffing verwoest. In 1856 wordt de vrijgekomen plek tot marktplein bestemd. De vishal wordt bij die gelegenheid van de Vismarkt naar zijn tegenwoordige plaats op het nieuwe plein overgebracht. Ten behoeve van de Joodse families die zich sinds 1645 in Amersfoort gevestigd hebben en die vooral in de tabakshandel een dominerende rol spelen, wordt in 1726 aan de Drieringensteeg een synagoge gebouwd, die in de dichtbebouwde binnenstad opvalt door haar aan alle zijden vrije ligging. De eerste grote rooms katholieke kerk sinds de middeleeuwen wordt in 1816 met overheidssteun gebouwd aan 't Zand in neoclassicistische stijl. Het stadhuis wordt in 1818 verplaatst naar de Westsingel, waar een kapitaal laat achttiende-eeuws woonhuis wordt betrokken. Het oude stadhuis aan de Hof wordt enkele jaren later gesloopt, de vrijgekomen ruimte wordt niet meer bebouwd.

Vanaf 1828 wordt gewerkt aan de afbraak van de vervallen en overbodig geworden vestingwerken. Doordat de sloopwerkzaamheden in 1844 op last van koning Willem II gestaakt moeten worden, zijn de beide waterpoorten en enkele gedeelten van de stadsmuur ter weerszijden van de Kamp blijven staan.

Na 1836 wordt de inrichting van de voormalige verdedigingsgordel tot plantsoen ter hand genomen. Daarbij speelt de bekende Haarlemse tuinarchitect J.D. Zocher jr. als supervisor en voor een deel als ontwerper een rol. Met name tussen de Sint Andriesstraat en de Kamp is de ruimte voor realisering van de plannen door de situering van militaire bebouwing op zeer korte afstand van de gracht erg beperkt. Het bastion bij het Sint Pieters- en Bloklandgasthuis wordt tot begraafplaats ingericht.

Buiten de wallen is de bebouwing langs De Eem gehandhaafd. Aan de zuidwestzijde van de stad neemt het aantal molens geleidelijk af en ontwikkelt zich enige verspreide bebouwing. Ook buiten de Kamperbuitenpoort ontstaat enige bebouwing langs het begin van de straatweg naar Hoevelaken. De kaart van Thomkins van 1848 geeft een nauwkeurig beeld van Amersfoort aan het eind van deze periode.

Ontwikkelingen na 1850

In de tweede helft van de negentiende eeuw en met name na 1900 groeit Amersfoort uit tot ver buiten de sinds 1380 gefixeerde stadsgrens. Het inwonertal neemt daarbij toe van ongeveer 10.000 inwoners tot rond 90.000 inwoners nu. Ook het gebruik en de ruimtelijke structuur van de oude stad worden door deze grote expansie beïnvloed.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stadsgezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Een belangrijke factor voor de ontwikkeling is de spoorwegaanleg in de negentiende eeuw. In 1863 wordt in Amersfoort het eerste station gebouwd aan de spoorlijn van Utrecht naar Zwolle. Het aantal lijnen breidt zich in de volgende decennia uit en in 1901 wordt op vrij grote afstand van de oude stad het huidige station gebouwd. Tengevolge van de spoorwegaanleg vindt buiten de oude stad industrievestiging plaats. De groei van industrieën daarbinnen blijft beperkt en leidt niet tot een noemenswaardige verdichting van de stadsbebouwing.

De wel optredende verdichting is het gevolg van een verdere uitbreiding van de woonbebouwing, hoofdzakelijk in de gebieden langs de stadsrand tussen de oude hoofdroutes. De uitbreiding van woonbebouwing buiten de singels beperkt zich aanvankelijk tot villabouw op de Amersfoortseberg. Mogelijk hangt het bijna geheel ontbreken van op het plantsoen en de singel van de oude stad georiënteerde bebouwing samen met de aantrekkelijkheid van de direct bij de stad gelegen Amersfoortseberg als vestigingsplaats. Pas in het begin van de twintigste eeuw komt de woningbouw buiten de oude stad voor bredere lagen van de bevolking goed op gang.

Ook erbinen vindt dan nog woningbouw plaats, waarbij rond 1930 de noordoosthoek van de stad wordt volgebouwd met een complex kleine woningen aansluitend aan het hofje Stichting Armen de Poth, een bejaardenhof die zich eind negentiende eeuw heeft ontwikkeld uit een instelling voor ziekenverpleging en armenverzorging die al rond 1400 bestaat.

De aanwezigheid van het station aan de zuidwestzijde van de stad leidt tot een verlegging van het economische zwaartepunt van de oude stad. In het begin van deze eeuw is de Langestraat tussen de Varkensmarkt en de Kortegracht al geheel verwinkeld, de Utrechtsestraat en de Arnhemsestraat korte tijd later ook. De toegang tot de Langestraat vanaf de Varkensmarkt wordt in 1912 verbreed. Bij dit proces van verwinkeling ontstaat een nieuw type grootschalige elementen in de stad. Het warenhuis van Vroom en Dreesman aan de Utrechtsestraat is daarvan in 1935 de eerste vertegenwoordiger. In 1929 wordt aan de Breestraat de Markthal gebouwd, ter vervanging van de nog immer florende agrarische markten in de open lucht.

In de jaren 1957 tot 1964 wordt ten behoeve van de aanleg van de Stadsring langs de zuid- en westzijde van de stad het westelijk deel van de singel tussen beide waterpoorten gedempt. Voor de toegankelijkheid van de binnenstad wordt de Molenstraat aangelegd en de Kleine Haag verbreed. Door sanering ontstaan op een aantal plaatsen in de stad open plekken, in de gebieden aan de stadsrand tussen de oude routes op tamelijk grote schaal, elders in de stad meestal van beperkte maat. Een aantal van deze open plekken is nog altijd aanwezig. In de omgeving van de Molenstraat, waar de Stadsring direct langs de oude stad loopt, is sprake van een volledige reconstructie en heeft de grootschalige nieuwe bebouwing die daar tot stand is gekomen zich min of meer op de Stadsring georiënteerd. De verder nog aanwezige plantsoengordel rond de stad is ter plaatse onderbroken.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F.J.L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stadsgezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Langs de noordrand van de stad is op de Boldershof en aan de Coninckstraat eveneens nieuwbouw van grote schaal tot stand gekomen, die weinig relaties heeft met de oude ruimtelijke structuur.

Huidig ruimtelijk karakter

Bij de vele veranderingen in gebruik en vormgeving van open ruimte en bebouwing sinds de late middeleeuwen is de ruimtelijke structuur van de binnenstad zeer stabiel gebleven. Alleen in de gebieden aan de stadsrand tussen de oude hoofdroutes is de oorspronkelijke ruimtelijke opbouw plaatselijk ingrijpend gewijzigd. De binnenstad heeft ondanks deze wijzigingen haar bijzondere historische karakter in structuur en beeld van open ruimte en bebouwing in belangrijke mate behouden.

De binnenstad vormt een goed herkenbare, afzonderlijke ruimtelijke eenheid in het stedelijk gebied van Amersfoort. De ruimtelijke structuur ervan wordt bepaald door de al in 1560 door Jacob van Deventer weergegeven oude verbindingen met de omgeving en door de tot Muurhuizen, singels en plantsoen getransformeerde omwallingen rond de oudste kern en latere uitleg. De opbouw van de binnenstad uit kern en schil is nog altijd duidelijk herkenbaar, zowel door verschillen in ruimtelijke opbouw als door de aanwezigheid van Muurhuizen en singels als overgangselement tussen beide.

Het centrale element in de stadsplattegrond is de oude route van de Utrechtse Heuvelrug naar de Gelderse Vallei, die als Utrechtse- en Arnhemsestraat, Langestraat en Kamp de gehele binnenstad doorsnijdt. De route vormt de kern van het stadswinkelgebied. Het is de enige ononderbroken route door de stad, wat het belang ervan illustreert. Haaks op de Langestraat staat de gegraven waterloop door de binnenstad, die het punt waar de beek de stad binnenkomt verbindt met het Spui en de Nieuwe Eem. De Bloemendalsestraat is als route van beperkter betekenis. Dat geldt nog sterker voor de Sint Andriesstraat. Opvallend is het gebogen beloop van de oude routes door de binnenstad. Alleen de in de uitbreiding aangelegde Sint Andriesstraat is recht. De kruisingen tussen de routes en de waterlopen in de binnenstad worden geaccentueerd door de aanwezige terreinhoogteverschillen, die één à twee meter bedragen en duidelijk waarneembaar zijn.

Belangrijke elementen in de ruimtelijke opbouw van de binnenstad zijn de Muurhuizen en de singels, die als een gesloten ring tussen kern en schil liggen. De oorspronkelijke verdedigingsfunctie van deze ring wordt nog weerspiegeld in enkele bewaard gebleven onderdelen van de vroegere verdedigingswerken en, wat ruimtelijke opbouw betreft, in de tamelijk lange bouwblokken tussen Muurhuizen en singels, in de grote afstanden tussen de onderlinge dwarsverbindingen en in de opbouw en het aspect van de muurhuizen zelf.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Het dwarsprofiel van Muurhuizen en singels is zeer bijzonder, doordat zich nergens de voor binnen de stad getrokken vestinggrachten zo gebruikelijke transformatie tot een aan twee zijden bekade en bebouwde stadsgracht heeft voorgedaan.

Rond de schil ligt een tweede ring, de buitensingel en de daarlangs aangelegde plantsoenstrook. Van de vroegere verdedigingswerken resten nog beide waterpoorten en een deel van de stadsmuur langs de oostzijde van de stad. In de grote afstand tussen de bruggen over de buitensingel is de oorspronkelijke defensieve betekenis herkenbaar gebleven. Door de plantsoenaanleg is nu veel-
eer sprake van een overgangselement dan van een scheidend element tussen binnenstad en omgeving.

De ruimtelijke structuur van de kern wordt bepaald door de Langestraat en de haaks daarop aangelegde gracht. Het stratenpatroon is er sinds het midden van de zeventiende eeuw op een enkel ondergeschikt straatje na niet meer gewijzigd. Het stratenpatroon is georiënteerd op de Langestraat. Bijzonder element is het stadsgrachtje het Havik, onderdeel van de oude beekloop in de stad. In de kern is een aantal pleinen gelegen, waarvan de Hof de belangrijkste is en nog altijd als marktplein functioneert. De verkaveling in de kern is tamelijk dicht en regelmatig.

Opvallend is de onregelmatige structuur van het gebied tussen Hof en Havik, waar de oorspronkelijke bisschoppelijke hof en de immunitet een plaats hadden. Dominante elementen zijn de Lieve Vrouwetoren en de Sint Joriskerk. De ruimtelijke structuur van de schil wordt bepaald door de oude hoofdroutes. De verkaveling daarlangs is dicht.

De relatie met de kern verloopt via deze routes, de min of meer geïsoleerd gelegen gebieden ertussen zijn hoofdzakelijk daarlangs ontsloten. De gebieden tussen de routes zijn zeer verschillend van karakter. De meeste recente ingrepen in de ruimtelijke opbouw van de stad hebben in die gebieden plaatsgevonden. Het effect daarvan op de binnenstad als samenhangende ruimtelijke eenheid is juist vanwege het betrekkelijke isolement van die gebieden vrij beperkt. Alleen in de omgeving van de Molenstraat, waar het plantsoen en de buitensingel geheel ontbreken en de bebouwing langs de Westsingel verschillende onderbrekingen vertoont, is sprake van een geheel nieuw milieu dat meer op de Stadsring dan op de binnenstad betrokken is. Ter weerszijden van Spui en Monnikendam is de breedte van de schil gering en wordt de ruimte grotendeels in beslag genomen door grote tuinen achter de bebouwing aan 't Zand en de Zuidsingel. Een bijzonder element is het hofje Stichting Armen de Poth. Het daarbij omstreeks 1930 gebouwde Pothkwartier sluit er in schaal en karakter zeer goed op aan.

Het bebouwingsbeeld in de binnenstad is zeer afwisselend, maar heeft zich grotendeels ontwikkeld binnen de oorspronkelijke bebouwingsschaal. De historische waarde van de bebouwing is groot, wat onder andere blijkt uit het grote aantal beschermde monumenten. Een monumentenkaart van de binnenstad is ter illustratie bijgevoegd.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Het beeld van de openbare ruimte is door de veranderde gebruikseisen gedurende de laatste eeuw duidelijk beïnvloed. Het karakter van de binnenstadsstraten is daarbij door de aaneengesloten bebouwing erlangs besloten gebleven. Krommingen in het beloop en hoogteverschillen in het terrein versterken dat. De waterlopen en het groen daarlangs nemen een bijzondere plaats in in de ruimtelijke structuur van de binnenstad.

De relatie van de oude stad met de omgeving is door de verstedelijking daarvan drastisch gewijzigd. Van het oorspronkelijk open landschap resteert nog slechts een rudiment van het voormalige tuingebied aan de zuidoostzijde van de binnenstad langs de Heiligenbergerbeek. De stedelijke ontwikkeling buiten de binnenstad is van een eigen karakter en is maar gedeeltelijk georiënteerd op de stadssingel. De oude hoofdroutes zijn in de verstedelijkte omgeving opgenomen. De relatie tussen deze routes en hun verlengde in de binnenstad is aan de oostzijde niet meer ervaarbaar en is aan de zuidzijde door de aanleg van de stadring sterk verzwakt. Alleen aan de noordzijde is nog sprake van een tamelijk directe aansluiting van de weg- en waterverbindingen op de binnenstad, vooral bij de Koppelpoort.

Door de afstand tussen de voorstedelijke bebouwing langs de Nieuwe Eem en de poort en door de in die bebouwing voorkomende zeer grootschalige elementen heeft de relatie tussen poort en voorstad echter aan betekenis ingeboet.

Op de als bijlage opgenomen inventarisatiekaart is de historisch-ruimtelijke waarde van de binnenstad in haar huidige verschijningsvorm met het oog op de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht in hoofdlijnen weergegeven.

Aangewezen gebied

Het beschermde stadsgezicht Amersfoort omvat de gehele Amersfoortse binnenstad, zoals aangegeven op bijgaande kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, nr. 023).

De ruimtelijke samenhang binnen dat gebied is ondanks de ruimtelijke ingrepen in de schil nog hecht. Ondanks de grote veranderingen in het gebied ter weerszijden van de Molenstraat is ook dit gebied vanwege zijn structurele en historische bindingen met de binnenstad bij de aanwijzing betrokken. De relatie van de binnenstad met de omgeving is zeker niet zonder betekenis, maar wordt niet van zodanig belang geacht, dat delen van de omgeving bij de aanwijzing betrokken zijn.

Binnen een zo gevarieerd gebied als de Amersfoortse binnenstad, zijn de belangen waarop de beschermende maatregel gericht is, zeker niet voor het gehele gebied gelijk, zoals bij de beschrijving van het huidig ruimtelijk karakter al duidelijk is gemaakt en zoals ook blijkt uit de als bijlage opgenomen historisch-ruimtelijke waarderingskaart. In het vervolg wordt nader ingegaan op de aard van deze belangen voor de verschillende gedeelten van de binnenstad.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de ~~secretaris van de~~ Monumentenraad,
drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMEDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd dorpsgezicht in
AMERSFOORT Gemeente: Amersfoort

Nadere typering te beschermen waarden

In het gehele als beschermd stadsgezicht aangewezen gebied is het patroon van straten en waterlopen in samenhang met de schaal van de bebouwing van belang. Bij de beschrijving van het huidig ruimtelijk karakter is daarop aan de hand van de hoofdstructuur van de binnenstad in grote lijnen ingegaan.

Binnen het aangewezen stadsgezicht liggen een vijftal grotere enclaves, waar de historische structuur ingrijpend gewijzigd is. In het gebied ter weerszijden van de Molenstraat is door sanering en reconstructie een sterk van de binnenstedelijke structuur afwijkende ruimtelijke opbouw ontstaan. Plantsoen en singel langs het gebied zijn verdwenen, de nieuwbouw heeft zich min of meer op de Stadsring georiënteerd. In het gebied Achter de Kamp tussen de Beestenmarkt en de plantsoenstrook om de binnenstad bestaat die wijziging uit de sanering van alle bebouwing. Het voor dit gebied ontwikkelde nieuwbouwplan is in uitvoering. In de andere drie gebieden is sprake van een nieuwe ruimtelijke opbouw die sterk afwijkt van de besloten binnenstedelijke structuur door de aanwezigheid van grote open terreinen en, in meerdere of mindere mate, door een wijze van bebouwing die qua situering en schaal niet bij de historische structuur aansluit. Het aanwijzingsbelang is voor deze enclaves beperkt tot de voor het gehele gezicht aangegeven belangen. De nadruk ligt op de nog aanwezige elementen van de oorspronkelijke structuur en op de relatie met het omliggende gebied, waarbij vooral de bouwhoogte en de ruimtelijke opbouw op de aansluitpunten met de omgeving van belang zijn.

In het overige deel van de Amersfoortse binnenstad is het historische karakter in veel sterkere mate bewaard gebleven. Ook de profilering en inrichting van de openbare ruimten en de structuur van verkaveling en bebouwing zijn daar van betekenis. Kenmerkend voor de ruimtelijke opbouw zijn de aan alle zijden gesloten bouwblokken. De bebouwing staat ononderbroken direct aan de straat. Tuinen en erven liggen binnen de bouwblokken, duidelijk afgeschermd van de openbare ruimte. Een uitzondering vormen de op de singels en Langegracht georiënteerde erven achter de bebouwing langs Muurhuizen en Krommestraat. De bouwblokken zijn over het algemeen ongeveer haaks op de openbare ruimte verkaveld. De verkaveling in de kern en langs de oude hoofdroutes wordt gekenmerkt door vrij smalle, diepe percelen. De breedte van de panden ligt hoofdzakelijk tussen de vijf en acht meter. De bouwhoogte is over het algemeen twee bouwlagen, vaak met een steile kap met de nok loodrecht op de straat. In het centrum van de binnenstad is de hoogte plaatselijk iets groter, in achterstraten en aan de rand van de stad over het algemeen wat lager.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F.J.L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMEDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in
AMERSFOORT Gemeente: Amersfoort

Het bebouwingskarakter langs de buitenzijde van de Muurhuizen en langs de singels, met name ter weerszijden van Spui en Monnikendam, is duidelijk anders en wordt zeer overheersend bepaald door panden van grote breedte met een nokrichting evenwijdig aan de straat.

Ook de vormgeving van de bebouwing is over het algemeen nog van belang. De als bijlage toegevoegde historisch-ruimtelijke waarderingskaart geeft daar een globale indicatie van. Het bebouwingsbeeld wordt sterk gedomineerd door panden met een lijstgevel.

De gevelopbouw van de meeste panden is eenvoudig en bestaat over het algemeen uit twee of drie traveeën met verticaal geplaatste ramen. De gevels zijn in hoofdzaak in baksteen opgetrokken of gepleisterd. De daken zijn van gebakken pannen. De indeling van het dwarsprofiel van de meeste straten is eenvoudig en niet van bijzonder belang. De grootste waarde is gelegen in de tamelijk strakke belijning van de in het profiel aanwezige verschillende gebruikszones en in het verband tussen die gebruiksindeeling en de verdere ruimtelijke inrichting. Van bijzonder belang is het dwarsprofiel van singels en grachten. Van betekenis zijn de relatie tussen de breedte van het water en de kaden erlangs, de gemetselde kademuren en de hoofdindeling van de kaden in een strook direct langs het water waarin bomen zijn geplaatst, een verkeersgedeelte en een zone direct langs de bebouwing die vroeger sterk op de bebouwing betrokken was en daar nu incidenteel nog de sporen van draagt. Ook het profiel van de Muurhuizen is van bijzondere waarde. Baksteen is het gangbare bestratingmateriaal.

Met name langs de centrale as door de stad, de Utrechtse- en Arnhemsestraat, de Langestraat en de Kamp, is de verkaveling intensief. De bouwhoogte is wat groter dan elders in de binnenstad. Langs de as staan enkele nieuwe groot-schalige gebouwen als dominanten in het sinds 1900 sterk ontwikkelde winkel-apparaat, dat zich overigens redelijk in de kleinschalige binnenstedelijke structuur heeft ingevoegd. Markante elementen zijn de Varkensmarkt en de Kamperbinnenpoort op de overgangspunten van kern naar schil. De betekenis van de Varkensmarkt en de erop aansluitende straten komt tot uitdrukking in de aanwezigheid van een aaneengesloten bebouwing aan de oostzijde van de markt direct langs de singels, waardoor niet alleen de pleinruimte een duidelijk gesloten vorm krijgt, maar ook de scheiding tussen kern en schil ter plaatse feitelijk is verdwenen. De ruimtelijke inrichting van de Varkensmarkt doet afbreuk aan de betekenis ervan als centrale pleinruimte.

De Kamperbinnenpoort, een sterk gereconstrueerd rudiment van de eerste om-muring, markeert als over de straat gebouwd element de scheiding tussen kern en schil juist zeer nadrukkelijk. De Langestraat is door het gebogen straat-belooop, door de vrij sterke bochten aan beide uiteinden en door de afsluiting van de oostzijde met de over de straat gebouwde poort een, ondanks zijn maat, vrij besloten ruimte. De breedte van de straat ter weerszijden van de Sint Joriskerk is fors en onderstreept het belang van de straat.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

De kerk is zover naar de straat uitgebouwd, dat de straat ter plaatse is ingesnoerd. Het koor van de kerk speelt duidelijk mee in het straatbeeld, vanaf de Kamperbinnenpoort met de Lieve Vrouwetoren op de achtergrond. Het bebouwingsbeeld langs de centrale as is sterk negentiende-eeuws, de lijstgevels voeren de boventoon. Het aaneengesloten winkelfront langs deze straten bepaalt grotendeels het karakter van de eerste bouwlaag.

Ter weerszijden van de Kamp en aan één zijde van de Arnhemsestraat is sprake van een over de volle diepte van de bouwblokken doorlopende verkaveling met secundaire bebouwing aan de begrenzendende achterstraten. Overigens komen echte achterstraten weinig voor in de binnenstad.

De Kortegracht en de Langegracht zijn door hun onderling verschillende profielopbouw ook sterk verschillend van karakter. De breedte van beide grachten is zeer gering. De kruising met de Langestraat wordt gemarkeerd door de Vismarkt, een gedeeltelijke overkluizing van de Kortegracht. Het grachtprofiel heeft zich hier zo sterk vernauwd, dat de profielbreedte van de markt nauwelijks groter is dan van de Langestraat ter plaatse.

Het gezicht vanaf de Vismarkt op de besloten Kortegracht is boeiend. Het naar het zuiden verwijdende profiel van het grachtje wordt afgesloten door de monumentale bebouwing van de Muurhuizen, die alleen op de plaats waar de straat het water kruist is onderbroken en een doorzicht mogelijk maakt op de Zuidsingel en de daarachter gelegen waterpoort Monnikendam. Een bijzonder element aan de Kortegracht is de van 1726 daterende synagoge, vrijstaand gebouwd op een klein terreintje. Een door twee bijgebouwtjes geflankeerd hek sluit het terreintje aan de grachtzijde af. Het door sloop ontstane gat op de hoek van de Mooierstraat doet duidelijk afbreuk aan het waardevolle ruimtelijke beeld, wat nog versterkt wordt door de erachter gelegen gaten.

De profielbreedte van de Langegracht is nog geringer dan van de Kortegracht. De kavels tussen de gracht en de Krommestraat zijn ondiep. De open erven aan de gracht zijn dientengevolge klein en de bebouwing loopt deels door tot op de kademuur. Van belang is de relatieve openheid van deze kleine erven. Dominant element is het grote dubbele pand de Kroon, een voormalige brouwerij, gebouwd in 1663 en een laatste herinnering vormend aan deze voor de stad destijds belangrijke bedrijfstak. De plaats waar de Lieve Vrouwestraat op de gracht uitkomt, heeft door de schegvormige verbreding van de kade en de aanzet van een vrij sterke kromming in de gracht aldaar een bijzondere ruimtelijke waarde. Het braakliggende terrein op de kop van het bouwblok tussen straat en gracht is onlangs weer bebouwd. Zeer bijzonder is de beëindiging van de Langegracht aan de noordzijde en de ruimtelijke overgang naar het Havik en het Spui. De breedteverschillen van de afzonderlijke ruimten en van het water daarin, de beperkte doorzichten, de indirecte overgangen van de ruimten in elkaar en de markante ligging van de aan twee zijden door water omgeven afsluitende bebouwing aan Krommestraat en Muurhuizen geven deze plek in de binnenstad een uitzonderlijke ruimtelijke waarde. Ook het waardevolle bebouwingsbeeld draagt daartoe bij.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

drs. F. J. L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Het Havik is beduidend breder van profiel dan de Korte- en Langegracht. De toch grote ruimtelijke beslotenheid hangt samen met het rustige karakter ervan, met de beperkte lengte en met de duidelijke indeling van het grachtprofiel met een zware boombeplanting op de kaden. De monumentale waarde van de bebouwing langs de gracht is groot. Naast de ook hier dominerende lijstgevels komen langs de zuidzijde enkele zeventiende-eeuwse trap-, hals- en pilastergevels voor. Opvallend is, dat de bebouwing langs de zuidzijde uit smallere en diepere panden bestaat dan de bebouwing aan de noordzijde, wat onder meer tot uitdrukking komt in een verschil in nokrichting. Bijzonder is de zeer sterke verbreding van de kade naar de Krommestraat, waardoor daar bijna een plein ontstaat. Heel anders maar niet minder waardevol is het ruimtelijke karakter van het Havik bij de Muurhuizen, waar de singel onder de bebouwing aan de Muurhuizen door in het Havik uitstroomt.

De tuin aan de westzijde van de gracht bepaalt er met de daarin voorkomende waardevolle erfbebouwing mede het ruimtelijk beeld.

Merkwaardig is de tuinaanleg op de hoek met de Bloemendalse binnenpoort waar vroeger de kade langs het Havik heeft doorgelopen met een gesloten bebouwing daarlangs. Het stedelijke karakter van de gracht heeft er zeker onder geleden, maar de verandering sluit langs het Havik te nauw aan bij de aanliggende tuin om van een duidelijk dissonant in de historisch-ruimtelijke opbouw te kunnen spreken.

De voornaamste ruimtelijke elementen in de omgeving van de Sint Joriskerk zijn de daar gelegen pleinen, waarvan de Hof de belangrijkste is. Het is een merkwaardige pleinruimte door de deels formele, deels informele opbouw ervan. Het annexum, dat in de vorige eeuw na sloop van het voormalige stadhuis aan de pleinruimte is toegevoegd, heeft de ruimtelijke vorm ervan niet verbeterd. De bomenrij die dit pleingedeelte nu afscheidt van het eigenlijke plein is voor de Hof enigszins oneigenlijk, omdat juist het ontbreken van boombeplanting op de Hof kenmerkend genoemd kan worden voor de centrale functie van dit plein. De twee driehoekige pleintjes aan de andere zijde van de kerk, zijn zeer klein van schaal en zijn vooral van belang vanwege hun onderlinge relatie en hun vorm. Het bebouwingsbeeld aan de pleinen is hoofdzakelijk negentiende-eeuws. Bijzonder element is het Mandaatshuisje uit 1530 aan de Groenmarkt op de hoek van de Papenhofstede, het laatst overgebleven Kanunnikenhuisje van de vroegere immunitet. Ruimtelijk dominant is de Sint Joriskerk, uitwendig voornamelijk daterend uit de vijftiende en zestiende eeuw met een kleine geheel ingebouwde toren van veel hogere ouderdom.

De op de pleinen uitkomende straatjes zijn in de structuur van de binnenstad van secundaire betekenis. De breedte is over het algemeen vrij beperkt. De Vijver is een typisch achterstraatje. Ook de straatjes ten zuiden van de Langestraat worden gekenmerkt door een beperkte breedte. De straatjes zijn wat strakker aangelegd dan de meeste straten en waterlopen in de kern. Op enkele plaatsen is door sloop het gesloten stadsbeeld verstoord.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
drs. P.J.L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Bijzonder ruimtelijk element aan de westrand van de kern is het Lieve Vrouweplein, een strak rechthoekig plein met bomen, dat tegenwoordig plaats biedt aan de vishal. De vrij lage bebouwing aan het plein contrasteert sterk met de massaliteit en hoogte van de Lieve Vrouwetoren.

Een uniek ruimtelijk gegeven in Amersfoort is de gesloten ring van Muurhuizen en singels. De opbouw van het dwarsprofiel over deze elementen is van buitengewoon grote waarde. De eigenlijke muurhuizen vormen een uit zeer brede, ondiepe panden opgebouwde huizenrij, die zowel naar de straatzijde als naar de singel een vrij vlakke gesloten wand vormt. De bouwhoogte is relatief groot, twee à drie bouwlagen, vaak met overwelfd souterrain en beletage, bijna zonder uitzondering met een steile kap met de nok evenwijdig aan de straat. De bebouwing is monumentaal en deels van hoge ouderdom. De ondiepe uitbouwen, traptorentjes en stoepen die bij een aantal muurhuizen voorkomen, geven een bijzonder accent aan de straat en zijn door de ligging in de buitenbocht ervan van grote waarde voor het ruimtelijk beeld. Langs de binnenzijde van de straat is de bebouwing minder aanzienlijk en is in de vele garages en opslagruimten het secundaire karakter van deze zijde van de straat nog altijd goed herkenbaar. Het profiel van de Muurhuizen is smal, de bestrating eenvoudig. Bijzondere elementen zijn de Kamperbinnenpoort, de Dieventoren en een muurrestant in huis Tinnenburg op de hoek van de Kortegracht als overblijfsel van de eerste ommuring. In het gedeelte van de Muurhuizen dat Breestraat heet, is plaatselijk sprake van een sterk gewijzigde bebouwingsstructuur die niet bij de historisch-waardevolle omgeving aansluit.

Het profiel van de singels om de kern ontleent zijn specifieke waarde in hoofdzaak aan de zeer continue strook tuinen achter de muurhuizen en aan de vele grote gebouwen die langs de singels vanouds een plaats gevonden hebben, met name ter weerszijden van het Spui en de Monnikendam. Belangrijke elementen daarin zijn het Observantenklooster, het Sint Pieters- en Bloklandgasthuis, de kapel van het voormalige Sint Agathaklooster, de in 1816 gebouwde Sint Franciscus Xaveriuskerk en twee kapitale achttiende-eeuwse woonhuizen met hardsstenen voorgevels, waarvan de voornaamste zeer markant is gelegen op de hoek van de Zuidsingel en de beek bij de Monnikendam. Een bijzonder gedeelte van de singels is het in de zeventiende eeuw gedempte Zand, een fraaie pleinachtige ruimte die sinds de demping langs de nog altijd secundaire zuidzijde beplant is met bomen. Aan de westzijde van de stad is de singelwand op enkele plaatsen onderbroken en is het belang van de resterende bebouwing beperkt tot structuuraspecten.

De ruimtelijke waarde van het Spui wordt met name bepaald door het besloten grachtprofiel en de afsluiting daarvan met de Koppelpoort, een nog nagenoeg volledige land- en waterpoort uit de tweede ommuring. De verkavelingsrichting staat schuin op de gracht, wat afwijkt van het in de binnenstad gangbare patroon. Aan de dwarskappen is dat goed waarneembaar.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad, drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Een bijzonder element is het sluisje halverwege het Spui, geaccentueerd door de sterke versmalling van de gracht ter plaatse. Naast de waterpoort staat de van 1645 daterende Volmolen, gebouwd voor de lakennijverheid. Van grote visuele waarde is het gezicht vanaf de Grote en Kleine Koppel op de poort, waar vooral de grote breedte van de Nieuwe Eem voor de poort sterk contrasteert met de geringe breedten van het binnenstedelijke water.

Van belang in de Bloemendalsestraat zijn het zeer bochtige beloop en de duidelijke hoogteverschillen in de straat, die vanaf beide uiteinden oploopt naar de kruising met de Teut, waar het hoogste punt gelegen is. Op een aantal plaatsen bepaalt de Lieve Vrouwetoren mede het straatbeeld. Het ondergeschikte karakter van de straat ten opzichte van de centrale as is in het karakter en de schaal van de aanliggende bebouwing zeer manifest. Het bebouwingsbeeld is plaatselijk eerder dorps dan stedelijk. Langs de straat staat de laatste voormalige stadsboerderij die nog in de binnenstad te vinden is. De bebouwingshoogte is beduidend geringer dan langs de centrale as en is één à twee bouwlagen met een kap.

Smalle percelen worden hier en daar afgewisseld met een bredere kavel, waarop over het algemeen een relatief laag pand staat. Het bebouwingskarakter is tamelijk negentiende-eeuws. Opvallend is de witgepleisterde bebouwing in de buitenbochten van de straat. De wijze waarop de straat met een sterke bocht over het voormalige bastion de binnenstad verlaat is nog altijd van grote waarde. Het bewaard gebleven tolhuisje is daarbij zeker van belang.

Een wat geïsoleerd in de stad gelegen en in zichzelf gekeerd complex is het hofje Stichting Armen de Poth, geheel beschermd als monument. Waardevol in de ruimtelijke opbouw van de hof is de uniformiteit van de bebouwing, de strakke buitenzijde en de profilerings van de binnenruimten met paadjes, tuinen en hagen. Het bij de hof gelegen Pothkwartier, een woningcomplexje uit de jaren dertig, sluit er qua schaal en structuur goed op aan. De buitenzijde van het woningcomplex ligt in strakke lijn nagenoeg geheel aangesloten aan de oude straten langs de rand. De hoogte van de bebouwing is evenals bij het hofje één bouwlaag met een steile kap. Het beschermingsbelang is voor het complex beperkt tot deze structuuraspecten.

Het plantsoen en de buitensingel rond de stad vormen een apart ruimtelijk gegeven binnen het aan te wijzen beschermd stadsgezicht. Het aanwijzingsbelang is met name gelegen in de structuur ervan. De opbouw van de plantsoenstrook vertoont een weinig eenduidig karakter. Het plantsoen aan de noordzijde wordt gekenmerkt door een vrij steil talud naar de singel en eert groot hoogteverschil met de stad, wat vooral sprekend is bij de keermuur langs de grote tuinen achter 't Zand. De taluds van het door Zocher ontworpen bredere plantsoen aan de zuidzijde zijn veel glooiender en het hoogteverschil met de aanliggende grote tuinen achter de Zuidsingel geringer. Een deel van het plantsoen ligt hier aan de buitenzijde van de singel.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stadsgezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Het betreft een rudiment van het voormalige tuinengebied langs de stad, dat daar door de Stadsring van is afgesneden en waarin nog twee op de buitensingel georiënteerde huizen gelegen zijn. De aanleg van Zocher vormt het meest waardevolle onderdeel van de plantsoengordel om de binnenstad. Het plantsoen aan de voet van de aan de oostzijde van de binnenstad nog resterende stadsmuur is geheel vlak. Voornaamste bindende karakteristiek is de ononderbroken plantsoenfuntie, de zware boombeplanting, het water van de singel en de grote afstand tussen de bruggen daarover. Bijzondere elementen zijn de beide waterpoorten, de resten van de stadsmuur en de begraafplaats op de bastions bij het Sint Pieters- en Bloklandgasthuis en bij de Bloemdalsestraat, waarvan de Joodse begraafplaats bij de Bloemendalsestraat nog geheel intact is en van bijzondere waarde genoemd mag worden. Ook de losse tegen het eind van de negentiende eeuw op het plantsoen georiënteerde gebouwen, de nieuwbouw van het zojuist genoemde gasthuis en de sociëteit Amicitia tussen Utrechtse- en Arnhemsestraat, zijn daartoe te rekenen. Het plantsoen bij de sociëteit is met de aanleg van de stadsring bijna volledig opgeruimd. Op de plaatsen waar de straten van de centrale as de stad verlaten heeft het plantsoen aan betekenis ingeboet.

Resultaat gevoerd overleg

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 20 van de Monumentenwet zijn de gemeenteraad van Amersfoort, Gedeputeerde Staten van Utrecht en de Rijksplanologische Commissie gehoord inzake het voorstel om Amersfoort aan te wijzen tot beschermd stadsgezicht. Genoemde instanties hebben positief geadviseerd met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing. Ook met de voorgestelde omgrenzing kan men zich in het algemeen verenigen. Alleen over de omgrenzing van de omgeving van het stadhuis, het gebied ter weerszijden van de Molenstraat, lopen de adviezen uiteen.

De gemeenteraad is van mening dat het gebied ter weerszijden van de Molenstraat binnen de omgrenzing van het beschermd stadsgezicht moet worden opgenomen, enerzijds omdat het gebied deel uitmaakt van de totale binnenstad (de zogenaamde kern en schil), anderzijds omdat gelijkwaardige gebieden als de Beestemarkt en de omgeving van de Flint wel in het aan te wijzen gebied zijn opgenomen. Gedeputeerde Staten van Utrecht menen dat de noodzaak, het beschermde stadsgezicht overeenkomstig het voorstel van de gemeenteraad uit te breiden, ontbreekt. Zij zouden daartegen overigens geen bezwaren hebben. De Rijksplanologische Commissie acht het niet bezwaarlijk om het gebied ter weerszijden van de Molenstraat buiten de aanwijzing te laten en acht de hier voorgestelde grens aanvaardbaar. Zowel Gedeputeerde Staten als de Rijksplanologische Commissie zijn overigens van mening, dat de door de gemeenteraad als gelijkwaardig aan de Molenstraat en omgeving aangeduide gebieden door de singel en plantsoengordel erlangs niet met het gebied ter weerszijden van de Molenstraat te vergelijken zijn.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad, drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

AMERSFOORT

Gemeente: Amersfoort

Bij de aanwijzing van het beschermd stadsgezicht Amersfoort is de aanbeveling van de gemeenteraad gevolgd. De belangrijkste overweging daarbij is, dat de gemeenteraad een aanwijzing in die vorm ziet als de beste ondersteuning van haar op versterking van de samenhang en kwaliteit van de totale binnenstad gerichte beleid. De adviezen van Gedeputeerde Staten van Utrecht en van de Rijksplanologische Commissie verzetten zich niet tegen deze keuze.

Rechtsgevolg aanwijzing

Ter effectuering van de bescherming van het aangewezen stadsgezicht moet in-gevolge artikel 37, lid 5 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestem-mingsplan ontwikkeld worden. De toelichting op de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht kan daarbij wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen.

Doel van de aanwijzing is, de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderken-nen als zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te geven voor een ruimtelijke ontwikkeling, die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 11523

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad, drs. F.J.L. van Dulm